

Elia Suleiman:

“Benim önemsedığım şey, burada oturan herkesin ayrı ayrı birer iç dünyasının olduğunu kabul eden bir sinema yapmak.”

29. Uluslararası İstanbul Film Festivali kapsamında Türkiye'ye gelen ünlü yönetmen Elia Suleiman'ı 16 Nisan 2010 tarihinde Mithat Alan Film Merkezi'nde ağırladık. Yönetmenin sinema dilini, filmlerinin hikâyelerini ve sanat anlayışını kendi ağzından dinleme şansımız oldu. ArteEast'in direktörü Rasha Salti'nin moderatörlüğünde gerçekleşen söyleşi öncesinde yönetmenin ödüllü filmi Kutusal Direniş (Divine Intervention, 2002) ve 2007'de Cannes Film Festivali'nin 60. Yıldönümü için “Herkesin Kendi Sineması” başlığı altında çektiği Biçimsiz (Awkward) adlı kısa filmi gösterildi.

Rasha Salti: Elia Suleiman'ın en büyük hayranlarından biri olmamanın sebebi, onun sinemasının yeni bir yol açmasıdır. Suleiman'ın sineması tanıklık etmek isteyen, suçluyu sorumlu tutmak isteyen bir sinema değil, hayal edilemeyi hayal eden bir sinemadır. Fantastik olandan bahseden bir sinemadır. Elia Suleiman'ın sinemasını hem Cannes'daki elit ve entelektüel seyirci, hem de Filistin mülteci kamplarındaki insanlar seyredebilir. Her üç filminizde de günce kavramı var. Günce tutmak filmlerinizde neden bu kadar önemli?

Elia Suleiman: İlk filmim *Bir Tartışmanın Sonuna Giriş*'te (Introduction to the End of an Argument, 1990) Batının Ortadoğu'ya dair ürettiği temsilleri eleştirmiştim. Hollywood ve Batı TV'lerinden toplanmış, hızlı video imgelerinden oluşan bir kolajdı. Bu işi bitirdiğimde, 45 dakikalık sürekli görüntü ve sestten oluşan bir iş ortaya çıkmıştı. Batı'ya karşı girişilmiş bir

1 Ortadoğu sinemalarını ve görsel sanat eserlerini tanıtmaya ve desteklemeye amacıyla kurulan New York merkezli sanat kurumu.

tür karşı ataktı. Gençtim ve içimdeki öfkenin dışarı çıkması gerekiyordu. Bu işi bitirdiğim zaman biraz şaşırılmışım. Yaratığım tüm o gürültü bir vakum etkisi yaratmıştı. Karşımdakini bombardımana tutmuşum ve seyirciye hiç alan bırakmamışım. Bundan sonra ne yapmak istediğime dair kendimle hesaplaşmaya başladım. “Ötekinin imgeleriyle boğuşmak yerine, başka türlü bir imge üretebilir miyim?” diye düşünmeye başladım. *Suikastle Saygı Durmak (Homage by Assassination, 1992)* böyle başladı. “Birinci Körfez Savaşı üzerine nasıl bir film yapabilirim?” sorusu ile meşgul olan bir filmci. 5 kısa filmde oluşacak bir filmin bölümlerinden biri için beni görevlendirmişlerdi. Bu filmle birlikte bugüne kadar devam eden alternatif arayışım devam ediyor. Ve o filmle birlikte kamerayı kendime döndürdüm. *Bir Tartışmanın Sonuna Giriş* ile yaptığım şeyi telafi ediyordum. Karşımdakilere saldırdıktan sonra kendimi sorgulamam gerekiyordu. Günce tutma fikri bu noktada başladı. Kendi hikâyemi anlatmaya başladım. Başta utangaçtım. Hatta önce kendime benzeyen bir aktör aramaya başladım. Kendimi sorgulama sürecinde ise neden kendimi canlandırması için bir başkasını aradığımı düşünmeye başladım. Neden striptizi kendim yapmıyordum? Striptizi kendim yapmaya ve kameranın önüne geçmeye karar verdim. Günce tutmak ilk böyle başladı.

Rasha Salti: Filmlerinizin şimdiki zamanla bir ilişkisi var. Geride Kalan’da hepimizi şaşırtan bir şey yaptınız ve 1948’e kurucu âna geri döndünüz. Bu sizin içine dahil olmadığınız bir zaman. Bu zamana geri dönmeye ve sizi canlandıran karaktere yer vermemeye nasıl karar verdiniz?

Elia Suleiman: Çok basit. Çünkü henüz doğmamıştım. Öncelikle *Geride Kalan*’ın şimdi gerçekleşmesinin tek sebebi, sinematografik olarak olgunlaşmayı beklememdi. Fikir olarak çok uzun zamandır aklımda vardı böyle bir epik hikâyeye anlatmak. Bu fikirle didişiyordum, ama bir yandan da geri çekiliyordum. Çünkü henüz hazır değildim. Benim filmlerimin hepsi belgelenmiş, kaydedilmiş bir noktadan yola çıkar. Kişisel ya da benim etrafımdan duyduğum bir hikâyeye olabilir. Tamamen hayalgücüne dayansa bile anlatmak istediğim şeyin bir yerlerde zemini olmalı. Bilmediğim bir zamanı anlatma kararı, yani deneyimlediğim bir zamana geri dönme fikri daha önce mümkün değildi. Bir yandan da daha klasik bir anlatıma geçtiğimi söyleyebilirim. Daha fazla ilerlememin mümkün olmayacağı noktaya kadar bakmaya ve dinlemeye devam ettim. Ben yaşamamış olsam

da, bana çok yakın birisinin, babamın yaşadığı bir dönemdi. Babamdan balkonda oturup kahve içerken defalarca dinlediğim bir hikâyeydi. Bazen o kendisi anlatmaya başlardı, bazen ben kurcalar ona anlattırırdım. Ta ki babam hastalanana kadar... O zaman hikâyelerini ona yazdırmaya başladım. O yazarken de hep yanındaydım. Çok detaylı yazmasını istiyordum. Kendimi orada hayal etmek istiyordum. Bu çok uzun sürdü. Babama sorular sormaya başlamamın on yıllık bir mazisi var. Burada kişisel olanın, yani güncenin şemsiyesi altında kalabilmenin getirdiği ekstra bir çaba vardı. Zordu ve riskliydi, ama artık zamanı gelmişti. Bunu *Kutsal Direnişi* yazarken de yapmaya çalışmışım ama olmamıştı. Yazdığım zaman bana çok yabancı geldi. Hazır olduğum zaman yaptığım için mutluyum.

Film yapmaya başlarken teknik olarak film yapmayı bilmiyordunuz. Cesursunuz, deniyorsunuz; doğa kurallarını sahneniz için değiştirmeye çalışıyorsunuz. Fakat sonra film yapmanın sadece cesaretle, cüret etmekle ilgili olmadığını, uzlaşmakla, çerçeveyi müzakere etmekle ilgili olduğunu öğreniyorsunuz. Otoritenizin merkezini seyrekleştirmekle, yaymakla ve diyalogla ilgili olduğunu öğreniyorsunuz. Filminizin yaratıcı kısmını beraber çalıştığınız insanlara teslim etmeyi öğreniyorsunuz. Bu biraz kendinize güven kazandığınız zaman olan bir şey. Film çekmeyi öğrendiğiniz zaman biraz da körleştirici bir kendine güven geliyor. Film çekmeyi öğrendiğiniz zaman, aklınızdaki filmi de çekebileceğinizi sanmaya başlıyorsunuz. Bir gerçekliği estetik bir imgeye dönüştürmenin otomatik bir şey olduğunu sanıyorsunuz. Bu kesinlikle yanlış. Kendine güvenin yeterli miktarda ve sürekli kılınan bir şüphe ile dengelenmesi gerekiyor. Tabii bu şüphenin dışarıda tutulmaması ve davet edilmesi gerekiyor. Söz konusu şüpheye yakın yaşayabilmekten ortaya çıkacak olan yeni bir imge üretme arzusu, sinemada samimi bir an yaratmayı mümkün kılabilir. Bu çok kahredici bir süreç de olabilir. Ama eğer kendinizi risk altında tutmaya devam eder ve söylemek istediklerinizi sınırlamazsanız, başarınız ve başarısızlığınız sınırda durur hale geliyor. Kimlik meselelerini hiçbir zaman tam olarak anlamadım, ama kimliğin sinema ve şüpheyle bir ilişkisi olduğuna eminim. Boğaz'a bakan bir evde yaşamak istesem de bir yandan da bunun yaratacağı sınırları istemiyorum. O zaman bu kimliğimi sınırlamış olacağım. Yıllardır kendime bir ev arıyorum. Her yer benim evim ama aynı zamanda hiçbir yer evim değil. Bence birisi bunu ruhen de gündelik hayatında da yaşamalı. Filmlerimde, yarattığım imgelerde böyle bir yaşam alanı yaratmaya çalışıyorum. Kuşkuyla yer aç-

yorum, beni özgür hissettiren şey bu. Tabii bir yandan da hâlâ o ilahi müdahaleyi soruyorum.

İzleyici: *Geride Kalan*'ı dün izledim ve özellikle 1948'i anlattığınız bölümdeki babanın epizodunu çok beğendim. Filmde hem mesafenin, hem de angaje olma durumunun beraberliği beni çok etkiledi. Bir seyirci olarak böyle bir şey çok az gördüm diyebilirim. Belki evinizi bulamadığınız için şanslısınız, bulsaydınız bu hem diyasporik, hem de yerli olma durumunu yakalamanız mümkün olmazdı. O bölümü yapmanız diğer bölümleri yapmanızdan daha mı uzun sürdü? Daha mı çok tekrar aldınız?

Elia Suleiman: Bu cevabı çok zor bir soru. Bir şey üzerinde ne kadar çalıştığınızı asla tam olarak bilmiyorsunuz. 1948 üzerine herhalde rüyalarım da bile çalışıyorum. Zamanının çoğunu etrafa boş boş bakarak geçiren birisiyim. Evde bunun için bir koltuğum var.

Rasha Salti: Buna meditasyon deniyor.

Elia Suleiman: Hayatımın çoğunu hayal kurarak geçiriyorum. İşgücü piyasasına girmese de, belli bir emek ve enerji gerektiriyor hayal kurmak. İşin sonunda film dışında herhangi bir meta yok. Düşünmeyi, hayal etmeyi başlatan şey bir duyumsama, ufak bir patlama oluyor. Bazen beyinde, bazen karnımda... Sonra onu not ediyorsunuz. Bir kahvede oturuyorsunuz ve bir koreografi bu küçük patlamaya neden oluyor. Ve bu ufak gıdıklama potansiyel bir sahnenin temeli oluyor. Sonra notlar tutmaya devam ediyorsunuz ve bu notlarla ağırlaşıyorsunuz. Daha sonra çalışmanın elzem olduğu zaman geliyor. Bu boş boş baktığım ve kendimi sorguladığım bir zaman... "Ben bu filmi yapacak noktada mıyım? Besteleyecek coşkuya sahip miyim? Filmi başlatacak tonda mıyım?" gibi sorular soruyor insan kendine. Daha sonra o tonun, ilk melodinin üstüne yeni şeyler eklemeye başlıyorsunuz. Kendi içinde hayatı olan bir kosmos yaratmaya başlıyorsunuz. Daha sonra ona ulaşmak istemeye ve hayran olmaya başlıyorsunuz. Bu noktada sahneleri yazmaya başlıyorsunuz. Hayran olmaya başladığımız bu şey, onu başkalarıyla paylaşma arzusu doğuruyor. "Gördüğüm şey paylaşılmalı, kamusal alanda da görülmeli." demeye başlıyorsunuz. "Bunu neden yapıyoruz?" diyecek olursam kendi kendime, şöyle bir cevap verebilirim: Çünkü bunun olmadığı bir hayat, hayat değildir. O arzuyu yaratmak istiyorsunuz. O güzellik ve arzu uçuşmaya başlıyor. Tıpkı aşk gibi. Bu sizde bir heves yaratıyor. "Başkala-

rının da bu güzelliği görme dürtüsü nereden geliyor? Neden bu var?" gibi sorular sormaya başlıyorsunuz. Ben şöyle bir inanca sahibim: Eğer bu güzelliği görürlerse, savaşımayıp sevişmeyi tercih ederler ya da belki onları benim yaptığımı yapmaya yönelir. Yemek yapmak mesela. Yemek yapmayı çok seviyorum ben. Yemek yapmakla sinema yapmak arasında çok fazla ilişki var bence. Yemek yapmak söz konusu olduğunda bir sürü koku ve baharat işin içine giriyor. Yemek yapmak bir tür evrensel karnaval. Benim önemsedğim şey, burada oturan herkesin ayrı ayrı birer iç dünyasının olduğunu kabul eden bir sinema yapmak. Bir tür anda dikeysellik yaratarak geçen zamanı genişleten bir sinema. Ve böylece gittiğimiz yeri unutabiliriz.

Bu hayat-ölüm meselesini zaten hiç anlamıyorum. Hepimizin yapmak istediği şey hazzın olduğu yerler yaratmak değil mi? Arzunun olduğu yerler yaratmak istiyoruz. Her zaman anlaşılır olmayan diller yaratmak... Ama her zaman iletişime geçmek istediğimiz bir dil... Eğer neden bu kadar menapozlu bir kafam ve yüreğim olduğunu sorarsanız, ben bunun devam etmesini istiyorum. Ama etmiyor, çünkü sizden kaçıyor. Çünkü yaşadığımız düzen, sizin arzunuzun ve hazzın peşinden gittiğinizi gördüğü an bir araçla gelip onu bölüyor. Belki bu yapılan şey, arzunuzun düzene bir tehdit haline geldiği içindir. Belki şiir iktidar yapıları için o kadar da heyecanlı değil, onu kavrayamıyor ve sıkıştırıyor.

Birisinin hayalgücünü tutuklayamazsınız. Benim sahip olmak istediğim şey böyle bir şey. Ve başka insanların da buna sahip olmasını istiyorum. Bu yüzden ben çok Filistinliyim. Çok Filistinliyim, çünkü Filistin yok. Filistinli kimliğinden de bahsedince bir süreliğine birkaç kadeh rakı içmiş gibi çok memnun oluyorum. Ama Filistinli kalmak istediğim konusunda emin değilim. Madem Filistin kayboldu, geri döndüğü zaman sınırlarının belli belirsiz olmasını istiyorum. Sınırlarını aşmasını, belki Türkiye'ye ulaşmasını istiyorum. Bunu daha önce de söyledim. Filistin devletinin kurulması için savaşıcağım, o devlet kurulduktan ve bayrağı dalgalanmaya başladıktan sonra da o bayrağı indirmek için çalışmaya başlayacağım. Bence hiçbir zaman mesele kimlik meselesi olmadı, olmayacak da, mesele her zaman özdeşleşme meselesidir ve öyle olacak. Ve bu özdeşleşme benim için çok Filistinli bir şey. Bu özdeşleşme her renkten, her cinsiyetten ezilenle olabilir.

İzleyici: *Geride Kalan*'da sinemanızın birçok özelliğine rastlayabiliyoruz: Kara mizah, absürd tiyatro, siyasi ve eleştirel bir sorumluluk... Ama bir yandan da anlatıda çeşitli değişiklikler ve

tarihsel bir anlatıya geçiş söz konusu. Sadece kara mizahtan kaynaklanmayan bir karamsarlığı gündeme getiriyorsunuz. Belki de kendinizi en çok ortaya koyduğunuz film olarak görebiliriz bunu. Ama bir yandan da bir yas var gibi. Bu nereden geliyor? 1948'den mi, geleceğe dair umudu kaybetmiş olmaktan mı, yoksa başka bir yerden mi? Bir de buradan sonra nereye gidiyoruz?

Elia Suleiman: Beni yakaladın. Kimlikten, özdeşleşmekten bahsettikten sonra beni tekrar olduğum yere geri getirdin. Yani Filistinliliğime. 1948 ve anne-babamı kaybetmek... 1948 ile başlarsak, hence benim için 1948'den daha acı verici bir şey yok. Yasa gelince, sanırım hayatımın sonuna kadar yas tutacağım. O kadar üzgün ve kızgınım ki, kendime de sürekli kıızıyorum. Affetmenin ve unutmamanın bir yolunu bulamadığım için kendime kıızıyorum. Bu konuda tamamiyle başarısızım. Artık neredeyse 50 yaşındayım ve asla affetmeyeceğim. Birkaç yılım kaldı, günde iki paket sigara içiyorum. Affetmeye gidecek yolu nasıl bulacağımı bilmiyorum. Ve kaybolmuş geçmişini geri getirmenin yolunun olmadığını bilmek... Babam hiçbir zaman yas tutmadı. Aksine filmde gördüğünüz gibi onun her zaman mizah duygusu vardı ve kendi hikâyesini anlatabilmeyi ve bunu benim ruhuma, kalbime, derime kazıyabilmeyi başarmıştı. Bu yüzden televizyona bir İsrail yetkilisi çıktığı zaman elime geçirdiğim kül tablasını televizyona fırlatma dürtümden dolayı kendime kızmıyorum. Dünyadaki ikiyüzlülüğe dayanamıyorum. Hayatta kalmak ve her gün yeniden başlamak çok zor. Çünkü gözümün önünde olanlar bende tiksinti yaratıyor. Bütün dünyanın bu acıyı yaratmadaki rolünden, ikiyüzlü halinden öğreniyorum. Sadece 1948 değil, 1948 sonrasını ve bugünü yatanlardan da. Ben bu düzeni koruyanlardan öğreniyorum. Çok çaresiz değilim, çünkü film yapıyorum. Güzellik yaratmaya başladığınız an, o bir umut ışığıdır, umudun yaşadığı bir andır. Kendinizde ve eğer yapabilirseniz dünyada bir şeyleri değiştirme iradesidir. Bir tür kendinizi değerlendirdiğiniz, kendinizi mutlu ettiğiniz bir andır. Sakin ve başkalarına karşı cömert olursanız, kendinizi iyi hissedersiniz. Bu gelecek için bir imkândır. Böyle bir şey hissettiğinizde başkalarının da böyle hissedebileceğini düşünürsünüz. Bunu ana dair bir referans değil, o ânın devam edebileceğine dair bir umut olarak görürsünüz.

Rasha Salti: Burada bir şey eklemek istiyorum. Tarif ettiğiniz sessizlikti, tekrarlayan anlardı. Bu, karakterlerin kore-

ografisinde bir yerlerde. Bu aynı zamanda sinemanın gücü. Sahip olduğunuz şey zamanı inşa etmek, şimdiki ânı ama aynı zamanda zamanı fakat bu zaman işgali. Bu, temelde, hareketiniz 3 kilometre kareye yöneltildiğinde, hareket ediş biçiminizdir. Bu, işgalin kaos olmaması, işgalin başka bir düzen olması için belli bir biçimde yaşamaya izniniz olduğunda çatıyı, göğü ve yeri anlama şeklinizdir. Bu düzen işgalcinin çok net tanımlanmış oluş, varoluş, hareket ve konuşma alanlarının olduğu bir düzendir. Eklemek istediğim buydu.

İzleyici: Filmlerinizde bir kaos var. Herkes haykırıyor, herkes isyankâr ve endişeli. Fakat filmlerinizde karakterler Gandhi gibi de konuşmuyorlar, sadece karamsarlar. Sınırlar ve kısıtlamalar mevcut fakat onlar hep aynı şeyi tekrar ediyorlar. Geleneklerini hep devam ettiriyorlar.

Elia Suleiman: Kaos derken filmin kaos oluşundan mı, yoksa gerçekliğin kaos içermesinden mi bahsediyorsunuz?

İzleyici: Gerçeklikten bahsediyorum.

Elia Suleiman: Aslında bu değişik bir şey. Çünkü gerçeği taklit eden kimi filmler taklit ettikleri gerçek kadar kötü olurlar. Sınırım benim yapmaya çalıştığım, bu kaosun olası bir yeniden düzenlenmesini ortaya koymak. Göz ve kulak için var olabilecek bu gürültüyü, bu kaosu, belli miktarda bir geçiciliği, bir ritmi yaratmaya çalışmak... Tabii bunların hiçbirisi garantili değildir, hepsi denemedir. Sonuçta başarılı olup olmadığı da sizlere kalmıştır. Bunu söylüyorum çünkü herhangi bir hakikat talep etmiyorum, dolayısıyla bu yerin gerçekliğini de temsil etmiyorum. Sadece inanarak bu jeopolitik sosyal alanı betimlemeye çalışıyorum. Yaşadığımı o boyuta dönüştürüyorum ve o boyut illa ki estetik bir boyut oluyor. Bu hiç de gerçekçi bir portre olmak zorunda değil. Çünkü o zaman filme hiç gerek kalmazdı. Gerçeklik çoğu zaman hakikati ortaya çıkarmaz. Sessizlik salt olarak kaos içinde yeniden düzen kurma anlamına gelmez. Karşı etkimenin bir olgusu olabilir. Konuşmaya göre istikrarsızlaştırıcı olmasının nedeni sessizlikteki şiirsel olanı ele geçiremeyişimizdendir. Dolayısıyla sessizlik bir direniş biçimi olarak ilginçtir. Sessizlik sonsuza dek önemli bir alana dönüşür. Bu oraya her zaman geri gelebileceğiniz, gelip o alanı, o boş alanı görebileceğiniz ve potansiyel yeni anlatı yaratabileceğiniz bir yer olur. Filmlerimde gördüğüm sessizlik budur.

İzleyici: Filistin mücadelesi içinde İsrail için yapılan boykot çağrıları hakkında ne düşünüyorsunuz?

Elia Suleiman: Ben boykot çağrılarında imza atmış birisiyim. Sanırım bunlar bazı anlarda çalışıyorlar, işe yarıyorlar ama bazı başka anlarda da başarısızlığa uğruyorlar. Nerelerde başarısız kaldıklarına size anlatabilirim. Boykotlar üzerine asla otorite olmamaya karar verdim. Kimi zaman korkak olmak pahasına, kimi boykotları imzalamadım. Çünkü çoğu zaman umduğumun tersine etkileri olduğunu gördüm. Bu boykot çağrılarının bazılarının Filistin halkının yoldaşlarını boykot ettiğini gördüm. Filistinlilerden daha Filistinli olan insanlar bunlar. Ama İsraililer bir yandan da. Bunlar harika insanlar, çok iyi sinemacılar, mücadelenin melekleri... Onların verdikleri mücadelenin yüzde l'ini ben vermemişimdir Filistin için. Ama ilk boykot edilen onlar oldu. Bundan dolayı çok acı çektim. Genele dair argümanlarla girişilen bu boykotların, bireyler üzerindeki etkilerinden rahatsızlık duyuyorum. İkinci olarak da boykot çağrıları, boykot etmek istediğimiz kişilere kendilerini değerlendirmeye, kendileri üzerine düşünme alanı bırakmıyor. Böyle bir şey yaparken dışlamak istediğiniz kişiyi içselleştirmek onu dışlamaktan daha etkili olabilir. Ve o içermeye, kendini değerlendirmeye alanı yaratmaya çalışmak gerekiyor. Bu nasıl yapılabilir, onu bilmiyorum. Kanada'da içinde yer aldığım bir boykotta fark ettim. Boykot kararı açıklanırken, odada öyle bir coşku vardı ki, sanki bir kurban töreni öncesi gibiydi. Boykot edeceklerimizi kurban ediyorduk. Bunda bir Ortaçağ hissi vardı. Aynı şeyleri tekrarlayan, henüz bir şey kazanmadan zafer coşkusu yaşayan insanlar bende kuşku yaratıyor. Ama İsrail gibi faşist bir mekanizma karşısında ne yapacağız? Bu soruyu filimlerimde cevaplandırdığımı söyleyemem. Bu çok burnu büyük, kurumlu ve en önemlisi tembelce bir iddia olurdu. Sadece filimlerimde bunu denediğimi söyleyebilirim. Ama başka şeylerde de denemek lazım. Boykotlarda da denemek lazım. Fakat hiç kimsenin bu boykotlarda burnunun kanamaması lazım. Bir kişinin parmağının kanaması gibi bir sorumluluğu dahi üzerime almak istemiyorum. Boykotların işe yaramayacağını düşünmüyorum, ama bugüne kadar benim açımdan işe yarar olmadılar.

İzleyici: Filmlerinizde mizahı ve üzüntüyü nasıl dengeliyorsunuz? Üzüntünün kaynağı zamanın geçmesi olarak okunabiliyor. Ama mizahın kaynağının ne olduğunu görmek daha zor. Sanki daha çok çerçevenin içindeki koreografiye dayanıyor mizah

anlayışınız. Hatırladığınız ya da yakaladığınız bir şeyden çok, yarattığınız bir şey gibi.

Elia Suleiman: Komik bir ailem vardı. Babam komikti. Hikâye anlatımını, drama kurmayı, olay örgüsünün anlatı yapısındaki mizahı önce ailemi dinlerken öğrendim. Ayrıca epey melankolik bir çocuk olduğumu da net olarak anımsıyorum. Bugün de bazen kendimi fazla didiklerim. Ne hissettim, ne düşündüm... Fakat mizah anlayışına sahip olmak iyi film çekeceğiniz anlamına gelmiyor elbet. Mizah anlayışına sahip olmak iyi bir sahne yaratmıyor. Çünkü mesele şakayla beraber koreografi, kompozisyon, diyalogların dizilimi, ritm gibi sinemaya ait görüntüyü yaratan ne varsa hepsini bir arada sunmaktır. Aklınıza komik bir şey geldiğinde, bu herkesi kırıp geçirse de beyazperdeye dokunmayabilir. Çünkü siz bir *stand-up* komedyeni değilsiniz. Gayet estetize bir alan oluşturmaya çalışıyorsunuz.

İzleyici: Filmlerinizi paylaşmak konusunda ne düşünüyorsunuz? Bir de kafamı karıştıran ve beni rahatsız eden bir konuda sorum olacak. Yakın zamanda 1948 mültecileri hakkında daha genç kuşağın anılarını okudum. İşkence var, gelecekleri hakkında düşünemiyorlar, kendilerini geliştiremiyorlar, hapis gibi... Bunlardan anlam çıkarıp umut ve direniş hakkında konuşmak kolay ama gündelik hayat nasıl gidiyor bu arada?

Elia Suleiman: Altı ay önce genç Lübnanlı, Filistinli ya da kendini Filistin mülteci kamplarına adanmış birinden bir e-posta aldım. *Kutsal Direniş*'in bir kampta gösterilip gösterilemeyeceğine ilişkin sorular soruyordu.

Rasha Salti: Elia'nın gösterimden ötürü ne kadar istediğini soruyor.

Elia Suleiman: Yanıt yazdım ve ne kadara isterse gösterebileceğini ama bana seyirciler hakkında bilgi vermesini istedim. Her yaşta insanın geldiğini, saatler öncesinden salonu doldurdıklarını, ama teknik bir problem nedeniyle filmin ilk yarısını mutlak sessizlik içinde ve tamamen filme konsantre olarak geçirdiklerini yazdı. Ses tam bir patlama anında düzelmiş ve hepsi yerinden fırlamış. Anlatımı öyle mizah yüklüydü ki genç bir film yönetmeni olduğumu düşündüm.

Rasha Salti: Elia, ona yazanın Lübnanlı genç erkek bir film yönetmeni olduğunu düşünmüştü ama bir kadın çıktı ve

Lübnan'da Filistin mülteci kamplarıyla ilgilenen o kadar az yönetmen vardı ki, "bir tane buldum ve ona yardım edeceğim" dedi.

Elia Suleiman: İsmi Sabah'tı. Ona yardım edeceğim, beraber film çekeceğiz, ona öğreteceğim, göstereceğim diye müthiş heyecanlandım. Bu, sorunuza yanıt olmuştur diye düşünüyorum.

İzleyici: Konuşmanızın bir bölümünde "Ortadoğu'da olup bitenlere kızgındım." demiştiniz. Türkiye'deki insanlar Ortadoğu'da yaşanan olaylarla ilgili bir konuda mütabıktırlar: Filistinli insanların mazlum halk olduğuna inanırlar. Türkiye'de ise yıllardır süren bir savaş ortamı var. Bugüne kadar gelmiş bütün hükümetler Filistin'e mazlum halk olarak bakıyor. Oysa geçtiğimiz yıllara kadar Kürtçe konuşmayı, Kürtçe filmleri, ve sanatı yasaklayan, hatta onların varlığını kabul etmeyen bir süreç söz konusuydu. Siz dışarıdan bu duruma nasıl bakıyorsunuz?

Elia Suleiman: Kürtlere şimdi sıra sizde değil, sıra Filistinlilerde, dendiğinde bu bir çifte standarttır. Filistin'e adalet vermeyi bitirdiğimizde sizinle ilgilenebiliriz diyor. Bugün gördüklerimiz, aynı zamanda Pan-Arap (Arap Birliği) milliyetçiliğinin de bir sonucudur. Hapishaneler, bölünmeler, gerileme, Amerikan takipçiliği... Adımı siz koyun. Kürt hareketi başladığında (bağımsız bir girişim olarak) onları ihanetle suçlayan bir tez de gelişti ve Arap entelektüelleri tarafından bile baskı altında tutuldukları bir köşeye itildiler. Kürt halkı Saddam Hüseyin döneminde yok edilmeye çalışıldı biliyorsunuz. Bunun insani bir yönü de var, "Adalet neden herkes için geçerli değil?" diye sormamak mümkün değil.

İzleyici: Müzik seçiminiz ve müziği kullanımınız beni hep etkilemiştir. Kanımca bütün o hüznü ya da mizahı müzik çok iyi anlatıyor. Bu konuda ne söyleyebilirsiniz?

Elia Suleiman: Öncelikle, âşık olabilirsiniz ve o şarkıyı hatırlayabilirsiniz, sonra filminizde hüznü bir anda o şarkıyı kullanabilirsiniz. Yolculuk yaparken hep en arka koltuklarda oturmak isterdim. Sigara içebilirdim ve yanımda kimse olmazdı. Koltuğa 30 tane kaset saçıp kaset çalarda şarkılar dinlerdim. Bugün de aynı şarkıları dinliyorum *ipod*'umda. Film yapamadığım zamanlarda deliye dönerdim ve bir gün film yaptığımda bütün o şarkıları kullanacağım derdim. Fakat ben çok kaotik bir insanım, kendimi hiç organize etmiyorum. Yalnız bilgisayarımda bir mü-

zik dosyası, film müziği dosyası var. Şarkılar öylesine görsel ki, elinizde senaryo olmasa bile sahne yaratabilirsiniz. Müzik bazen görüntüyü getirir. Belirli bir şey değildir ama aklınızda kalır ve onu takip edersiniz. Ayrıca hayatımı hem besteci, hem şarkıcı birisiyle paylaşıyorum ve onun müthiş bir sinema sezgisi de var. Bazen montaj odasından, bazen çekimler sırasında telefonda müzik dinletiyoruz birbirimize. İnternette parçalar gönderir. Farklı sahneler için farklı parçalar not edilmiştir onun kafasında, çünkü o senaryoyu da bilir. Böyle beraber çalışırız. Keyfini çıkarmanız gerekir. Bazen kendinizi belli bir müziğe akort ettirirsiniz. Ben müziği 'film müzikleri' olarak düşünmem. Benim için müzik, görüntüyle ön planda paralel ilerler.

Elia Suleiman kimdir?

1960'ta Nasıra'da doğdu. 1981-1993 arasında yaşadığı New York'ta sinemaya başladı. Burada çektiği iki kısa filmi, *Bir Tartışmanın Sonuna Giriş* (1990) ve *Suikastle Saygı Duruşu* (1992) birçok festivalden ödül aldı. 1994 yılında Avrupa Komisyonu tarafından Batı Şeria'daki Birzeit Üniversitesi'nde Sinema ve Medya bölümünü kurmakla görevlendirildi. Özellikle, hayatının farklı dönemlerinde Nasıra'ya geri dönüşünü anlatan film-leri, *Bir Kayboluşun Güncesi* (1996), *Kutsal Direniş* (2002) ve son filmi *Geride Kalan* (2009) ile dikkatleri üzerine çeken, birçok festivalden ödül kazanan Elia Suleiman yalın, abartısız, dramatik olana mesafeli ama her zaman donuk bir muziplik de içeren sinemasıyla eleştirmenler tarafından Jacques Tati ve Buster Keaton'a benzetiliyor.

Başlıca Filmleri

Bir Tartışmanın Sonuna Giriş / Introduction to the End of an Argument, 1990 (kısa)

Suikastle Saygı Durmak / Hommage by Assasination, 1992 (kısa)

Bir Kayboluşun Güncesi / Chronicle of a Disappearance, 1996

Kutsal Direniş / Divine Intervention, 2002

Geride Kalan / The Time That Remains, 2009

Başlıca Ödülleri

1996 Venedik Film Festivali En İyi İlk Film Ödülü (Bir Kayboluşun Güncesi)

2002 Cannes Film Festivali Jüri Büyük Ödülü ve FIPRESCI Ödülü (Kutsal Direniş)

2009 Arjantin Sinema Yazarları Birliği En İyi Yönetmen Ödülü (Geride Kalan)

2009 Asya Pasifik Sinema Ödülleri Jüri Büyük Ödülü (Geride Kalan)

2009 Abu Dhabi Film Festivali En İyi Ortadoğu Filmi (Geride Kalan)